

КООРДИНАЦІЯ ЦІЛЕЙ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА ЇХ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

О. П. Русак

*к.е.н., доцент кафедри аналізу
і статистики ім. І.В. Поповича*

Постановка проблеми. Реформація аграрної економічної системи, що вже понад двадцятиріччя протікає в сільському господарстві, супроводжується неоднозначними тенденціями щодо ефективності господарської діяльності аграрних підприємств як в цілому по Україні, так і в окремих регіонах. Важливість посиленої уваги до їх стратегічного розвитку викликана європейським орієнтиром на нові можливості відродження сільського господарства що в майбутньому може сприяти створенню додаткових порівняльних переваг на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. У цьому контексті важливим є науковий підхід до координації цілей ефективної діяльності аграрних підприємств як основи їх стратегічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Комплекс теоретико-методологічних проблем та практичних основ стратегічного розвитку аграрних підприємств ґрунтовно досліджено такими видатними науковцями як Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяком, М.Й. Маліком, П.Т. Саблуком, М.М. Федоровим, В.А. Борисовою, А.О. Сітковською тощо [1 - 5]. Водночас нові вимоги євроінтеграційної політики нашої країни потребують удосконаленого механізму підвищення ефективності їх функціонування на основі координації цілей, які б забезпечили безперервність та безперебійність виконання вказаного процесу.

Основний матеріал. Глибокі структурні деформації в аграрному підприємницькому середовищі, що спостерігаються протягом останніх років, здебільшого сформували передумови нестабільного його розвитку, поглиблюючи та закріплюючи тим самим деформації у загальній структурі вітчизняної економіки. Подолати виклики між соціальними, ринковими та екологічними пріоритетами функціонування суб'єктів аграрної сфери можливо

лише з-за умови удосконалення політики їх розвитку із чітким обґрунтуванням головного інструментарію виконання завдань. Така економічна площина розвитку аграрного сектору має акумулювати та координувати вагомий спектр головних цілей, які б об'єднували інтереси суб'єктів господарювання в умовах невизначеності, з метою забезпечення високого рівня конкурентоспроможності (рис. 1).

Рис. 1. Координація цілей стратегічного розвитку аграрних підприємств

Оптимізація ринкових процесів та висока динамічність зовнішнього та внутрішнього середовища зумовлюють зміни в характеристиках конкурентоспроможності аграрних підприємств. В умовах, коли аграрна сфера зазнає дискримінації з боку переробної і торгової галузей, впливу високої наявності підвищених ризиків через невизначеність валютного ринку – підприємства з метою зміцнення позицій в жорсткій конкурентній боротьбі в повній мірі мають використовувати об'єктивні переваги, якими володіють. До таких слід віднести зручне географічне положення, сприятливі кліматичні умови та родючі чорноземи. Традиційно екстенсивний шлях розвитку виробництва без значних інвестицій повинен стати своєрідним орієнтиром на ефективний процес виробництва органічної продукції сільського господарства, яка б повною мірою забезпечувала внутрішній і зовнішній ринки багатьма її видами.

Як свідчить світова практика, ціна на екологічно чисту продукцію є вищою, ніж на продукти виготовлені за інтенсивними технологіями, що пов'язано з більшими виробничими витратами при органічному виробництві. На ринку збільшення ціни на товар веде до зменшення попиту на нього. Отже, аграрні підприємства не зацікавлені у вирощуванні органічної сільськогосподарської продукції. Розвиток виробництва останньої на ефективних засадах можливе за умови державної підтримки аграрних підприємств - виробників органічної продукції за допомогою: державного замовлення, надання субсидій і дотацій, пільговий режим кредитування та оподаткування, державне регулювання цін на продукцію, отриману в екологічно чистих умовах, соціальна реклама тощо. Так, для стимулювання товаровиробників при виробництві екологічно чистої продукції пропонується економічний механізм, який складається з трьох блоків [2, с. 9 - 10].

До першого блоку входять: пільгове оподаткування; пільгове кредитування; підвищення закупівельної ціни; централізовані капітальні вкладення; пільгові ціни на послуги і засоби виробництва; державне страхування. Пільги повинні надаватися підприємствам, що виготовляють конкурентоспроможну, екологічно чисту продукцію, реалізують природоохоронні, ресурсозберігаючі технології та надають екологічні послуги. До другого

блоку належать такі інструменти: зниження цін на екологічно забруднену продукцію; система штрафів; підвищення плати за землю, що не відповідає екологічним вимогам. До третього блоку входять: екологічні стандарти на сільськогосподарську продукцію; контроль продукції її екологічність; екологічний моніторинг; екологічна сертифікація. Останній блок сприяв би появі конкурентоспроможних вітчизняних торговельних марок сертифікованих продуктів харчування, їх успішному просуванню на внутрішньому і зовнішніх ринках [3].

Актуалізує процес підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств питання, пов'язане із вибором місця і ролі агропродовольчої сфери у світовій економічній системі. Умови сучасності вказують на те, що у сільському господарстві задіяно лише третину продуктивних сил природи і суспільства. Це може стати своєрідним фундаментом для створення можливості побудувати багаторівневу господарську модель, яка б обґрунтовувала перспективу включення країни у транснаціональні цикли відтворення, формування яких прискорюватиметься світовою глобалізацією та інтеграцією.

Однак така перспектива може стати довготривалою і практично недосягнутою, якщо негайно не будуть прийняті міри щодо знаходження балансу між веденням ефективної господарської діяльності і створенням високоякісних умов життя на селі, що сприятиме підвищенню рівня соціально-економічного розвитку сільських територій. Сучасна освіта, медичне страхування, налагодження інформаційної бази даних та комунікацій – невід'ємні складові сучасного лояльного ставлення до аграрної сфери як місця проживання та працевлаштування. Тривалий період спостерігається цілком зворотна тенденція, і це негативно відображається на кінцевих показниках діяльності підприємств та унеможлиблює їх диверсифікаційний розвиток. Крім того, все більш помітним стає відтік іноземних інвестицій із аграрної сфери, де присутній високий ступінь ризику, що в свою чергу гальмує розвиток технічної, технологічної та організаційної бази сільськогосподарського виробництва та в черговий раз породжує слабку спроможність до інновацій.

Рис. 2. Інноваційна парадигма управління якістю досягнення встановлених цілей

Джерело: розробка автора.

Досягнення усіх зазначених цілей повинно ґрунтуватися на пріоритетних ознаках з обов'язковою інноваційною спрямованістю (рис. 2).

Так, зокрема процес підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств повинен відбуватися у постійному взаємозв'язку із глибокими аналітичними дослідженнями з обов'язковим орієнтиром на побудову економічної моделі розвитку з врахуванням світових вимог. Фундаментальною основою процесу поліпшення стану природних ресурсів має стати удосконалена нормативно-законодавча база, яка б слугувала гарантом дотримання вимог щодо рівня якості тощо.

Висновки та пропозиції. Перспективний розвиток аграрних підприємств потребує невідкладного приведення внутрішньогосподарських систем управління у відповідність з вимогами оточуючого ринкового середовища. Функціонування в умовах постійного ризику вимагає застосування новітніх технологій, володіння інструментами сучасного менеджменту та маркетингу, знання положень законодавчих та інших регуляторних документів, які динамічно змінюються тощо. Запропонована інноваційна парадигма управління якістю досягнення таких цілей активізує зусилля щодо вискоєфективного ведення бізнесу. Однак в майбутньому така модель потребуватиме удосконалення механізму її впровадження в контексті євроінтеграційних вимог.

Список використаних джерел

1. Запша Г.М. Ефективність господарської діяльності аграрних підприємств в умовах трансформації відносин власності: регіональний аспект / Г.М. Запша // Інноваційна економіка: науково-вироб. журнал. Випуск 11. Тернопіль. – 2013 [49]. – С. 127-133.
2. Борисова В.А. Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої продукції / В. А. Борисова // Економіка АПК. - 2001. - №10. – С.8 – 11.
3. Сітковська А.О. Фактори зростання конкурентоспроможності підприємств в аграрному секторі економіки [Електронний ресурс] / А.О. Сітковська // Ефективна економіка. – 2012. – №10. – Режим доступу: www.economy.nayka.com.ua.
4. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, М.Й. Малік [та ін.]; НААН, ННЦ «Ін-т аграр. економіки»; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 180 с.
5. Лупенко Ю.О. Результати і проблеми реформування сільського господарства України / Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, М.М. Федоров // Економіка АПК. – 2014. – № 7. – С. 26-38.